

TRANSNATIONAL WHITENESS

Swedish migrant women in USA and Singapore

CATRIN LUNDSTRÖM

Keywords

Gender, migration, whiteness, Sweden, United States, Singapore, body

Summary:

This article examines different expressions of gender and whiteness in a transnational context through first-generation Swedish migrant women's narratives of bodies and cultural identities, when moving and re-installing themselves in the altered social, racial and political landscapes of the United States and Singapore. Their specific migratory experiences are used as a departure to analyze the ways in which gender- and nation-specific forms of capital may be converted through migration. The central inquiries in the article are concerned with how Swedish women experience their bodies, as migrant bodies, and how embodied privileges move and are being re-invested in two racially different contexts. The study, conducted from 2006–2009, is based on in-depth interviews, focus group discussions with almost 50 women in the western part of the United States and Singapore, all of them being members of a support group for Swedish-speaking women, and three of their spouses. In addition, I have conducted participant observations in several Swedish-related arenas in the two countries. It is argued that white privileges often remain normalized and invisible for the informants themselves, but while Swedish femininity is highly valued in the United States, it is represented as a non-normative whiteness in the Singaporean context. Thus, by looking at how Swedishness is being re-installed in non-Swedish contexts, the article contextualizes migrating Swedishness and whiteness and contributes with a transnational perspective on whiteness, which carries a potential to destabilize an idea of whiteness as a homogeneous entity.

Vad händer med svenska vita kvinnors (o)medvetenhet om den egna svenskheten, vitheten och femininiteten, när de lämnar sin inhemska majoritetsposition? Hur påverkar migration kroppsrelaterade privilegier? Catrin Lundström blottlägger komplicerade processer hos migranter i USA respektive Singapore – och introducerar med sin studie ett transnationellt perspektiv på vithet.

TRANSNATIONELL VITHET

Svenska migrantkvinnor i USA och Singapore

CATRIN LUNDSTRÖM

”Att vara vit är väl alltid samma sak. Det tror jag.”

Birgitta förstår först inte frågan, men svarar, när förvåningen har lagt sig, att innebörden av att ”vara vit” nog är densamma, var man än befinner sig. Vi har just talat om skillnader mellan att ”vara svart” i USA – där Birgitta är bosatt sedan 23 år – och att ”vara svart” i Sverige. Men vad det skulle betyda att ”vara vit” här eller där, en fråga som snarare sammanfaller med hennes egna erfarenheter, det har hon inte tänkt på tidigare.

Birgitta är en av de svenska utlandsboende kvinnor som jag har intervjuat för mitt forskningsprojekt om kön och kulturell identitet inom ramen för samtida svensk transnationell migration. Vad innebär det att ”vara svensk” i en utomsvensk kontext? Hur relateras svenskhet till vithet, kön och klass, för kvinnorna själva och i bemötandet av andra? Dessa frågor utforskas genom intervjuer, fokusgruppdiskussioner och deltagande observation med medlemmar i den globala ideella föreningen SWEA, *Swedish Women's Educational Association*, för svensktalande kvinnor i USA och Singapore.¹

Syftet med denna artikel är att, med utgångspunkt i dessa svenska migrantkvinnors erfarenheter, undersöka genusrelaterade föreställningar om och förkroppsligande av svenskhet och vithet när dessa installeras i två utomsvenska

kontexter och konfronteras på annorlunda sätt än i den svenska.² Svenskhet och vithet som förkroppsligade installationer är intimt förbundna med de asymmetriska maktrelationer som laddar kroppar med innebörder skapade genom berättelser om det förflutna, nuet och framtiden. Analytiskt använder jag det transnationella perspektivet som ett sätt att synliggöra svenskhetens ideologiska uttryck i samband med nationella gränsöverskridanden.³ De kvinnor som jag har träffat är liksom andra migranter aktiva i att skapa transnationella band, genom kopplingar till Sverige men också genom medlemskap i den globala organisationen SWEA.⁴

Relationerna mellan svenskhet och vithet har utforskats i en rad texter under senare år.⁵ Positionen svenskhet i kombination med vithet har då inte enbart identifierats med de strukturella privilegier som normativa positioner tenderar att vara förknippade med, utan har även framhållits som specifik i sin självklara osynlighet och sin strävan att fly undan eller omförhandla dess innebörd och inneboende privilegier. I linje med Katarina Mattsson menar jag att normativ svenskhet måste förstås i ett större sammanhang, ”i relation till föreställningar som kretsar kring ’det vita västerländska’”.⁶ Den här artikeln kommer dock att empiriskt skildra hur denna identitetsposition tillskrivs *olika* innebörder i skilda sociala och rasifierade geodiskursiva kontexter. Artikeln är såtillvida ett försök att avtäckta den annars förgivettagna svenska, vita majoritetspositionen genom att placera denna i kontexter där dess självklarhet förskjuts, från nationell

normativ majoritetsställning till kontextuellt betingad minoritetsposition.

Samtidigt som jag vill understryka att jag inte ser svenskhet och vithet som utbytbara, är det just samspelet mellan dessa kategorier som står i fokus här.⁷ Detta samspel kan ta sig olika uttryck, beroende av (geografisk, historisk och social) kontext och sammanhang. Varken svenskhet eller vithet utgör med andra ord enhetliga entiteter, utan interagerar med andra resurser. Medan den formella svenska nationella tillhörigheten, i form av exempelvis ett svenskt pass, utgör ett nationellt kapital användbart på en transnationell arena, fungerar vitheten som en form av förkroppsligad och kulturell resurs – visserligen mångtydig och intersektionellt konstituerad – otvetydigt omsättbar i olika former av privilegier i skilda kontexter. Som strukturellt privilegierad position formas vithet, och svenskhet, i samspel med andra system som klass, kön, sexualitet, ålder och generation och jag intresserar mig här för hur vithet och svenskhet ges skiftande innebörder, överlappar varandra, bryts isär och/eller begripliggörs genom varandra i kvinnornas berättelser i de olika migrationsituationerna inom ramen för skilda sociala och politiska system och geografier.

Migration som privilegium

Att röra sig fritt och obemärkt över geografiska och sociala gränser är det privilegium som kanske tydligast kännetecknar den vita (och) västerländska positionen. Mobilitet som förmån, och inte tvång, utgör en symbolisk markör som markant skiljer vissa kroppar på den transnationella arenan från

andra rumsligt begränsade migranter. Det finns därför skäl att även inkludera privilegierade gruppers vardags- och rörelsemönster i analysen av transnationell migration.

Till skillnad från många studier om västerländska grupper i det "vitdiasporiska rummet" står inte biståndsarbetare eller missionärer i den så kallade "tredje världen" i fokus för min studie.⁸ Istället är mitt intresse riktat mot de destinationer för samtida svensk migration, där den svenska positionen utgör en specifik position i den västerländska berättelsen. Kvinnorna i studien har antingen flyttat eller bosatt sig utomlands under en kortare eller längre period eller för gott. För flertalet kan migrationen beskrivas som mansorienterad inom ramen för en heterosexuell ordning. Kvinnorna har antingen gift sig med nordamerikanska män (dock ej singaporienska) eller flyttat som medföljande till svenska män med utländska tidsbegränsade kontrakt via svenska företag i USA och Singapore.⁹ I Singapore tillhör så gott som alla kategorin *expatriates*.¹⁰ Migrationen innebar i båda kontexterna ofta att kvinnorna, från att ha varit självförsörjande i Sverige, nu var helt eller delvis försörjda hemmafruar, vilket på betydande sätt förändrade deras självbild, deras positioner i samhället, liksom deras relationer till sina män. De svenska migrantkvinnorna tillhör med andra ord visserligen ett slags transnationell elit, men utifrån en position som skiljer sig markant från de kontrakterade svenska männen.¹¹

Migrationen innebar i båda kontexterna ofta att kvinnorna, från att ha varit självförsörjande i Sverige, nu var helt eller delvis försörjda hemmafruar.

Liksom Pauline Leonard uppmärksammar i sin forskning om brittiska medföljande i det postkoloniala Hong Kong, förändrar migrationen relationerna för dessa kvinnor, i såväl hushållet som det omgivande samhället, en situation som, enligt Leonard, förhandlas genom nationella ideologier om kön, sexualitet och ras.¹² I en diskussion om emotionellt arbete bland västerländska medföljande kvinnor till kontrakterade män i Beijing, beskriver Daniella Arieli hur dessa kvinnor visserligen erfar ökat välstånd och mer fritid, men att detta sker i utbyte mot ekonomiskt beroende och att de dedicerar sin tid till familjeansvar.¹³ Också de svenska kvinnorna, förhandlar, som vi ska se, sina migrantpositioner genom ett raster av nationell identitet, ras, kön, sexualitet, klass och ålder, dock i frånvaro av den status som (det egna) yrkeslivet innebär för (medel och över-) klasstillhörigheten.¹⁴

Härnäst skildras vithetens geografiska och temporala karaktär, en beskrivning som sedan ligger till grund för artikelns förståelse av vithet i de svenska

kvinnornas migrationsberättelser. Därefter karaktäriseras undersökningens metod och empiri. Efter det beskrivs och analyseras de svenska kvinnornas vithet i amerikansk respektive singaporiensk kontext.

Vit diaspora

Den västerländska ”expat-tillvaron”, där framför allt män under en period bor och arbetar utomlands med tidsbegränsade kontrakt, är inte väsensskild från tidigare vit närvaro i utomeuropeiska länder.¹⁵ Liksom Ingemar Grandin påpekar, blir denna ”vitdiasporiska” situation, i likhet med den koloniala närvaron, inte sällan ”permanent och självvidmakthållande inslag i värdsamhället”.¹⁶ Även om situationen på individuell nivå saknar varaktighet, tenderar vithetens närvaro att bli institutionaliserad genom boendeområden, skolor, klubbar eller hotellbarer, där den vita diasporan inrättar sina liv för att träffa andra i liknande positioner och situationer.¹⁷ Det finns därför en stark kontinuitet mellan den koloniala situationen och den transnationella vita diasporan, skriver Grandin.¹⁸ Denna vita diaspora bygger till stor del på en föreställning om och identifikation med en västerländsk berättelse som, liksom Richard Dyer noterar, har varit synnerligen effektiv i att förena människor över nationella gränser, och skapa en samhörighet mellan människor med olika nationell bakgrund.¹⁹

Också i de migrationskontexter jag undersöker spelar vardagen en betydande roll i (åter)skapandet och upprätthållandet av svenskhet och vithet. Som Grandin beskriver det bidrar ”vardagslivets besök på stormarknaden och shoppingkvarteren, visiter, middagsbjudningar” till utformandet av det vitdiasporiska livet, ofta med en orientering mot Sverige.²⁰ Dessa vardagsbestyr utförs inte sällan av kvinnor, som därför får en specifik roll i den vita diasporan. Som medföljande, eller försörjda hemmafruar, förväntas kvinnorna ta hand om hemmets sfär (alternativt se till att någon annan gör det), intressera sig för inredning, (sitt) utseende och sköta de sociala kontakter som ger livet en ”normal” (och inte minst heteronormativ) inramning.

I Singapore hade så gott som alla svenskar jag träffade så kallade *live-in maids*, medan städhjälp på daglig eller veckobasis, trädgårdsmästare eller poolskötare var vanligare bland kvinnorna i USA.²¹ Det finns i den meningen paralleller mellan de svenska utlandsboende kvinnorna och den europeiska kvinnans i den koloniala situationen, då utflyttningen ofta möjliggör en klassresa samtidigt som kvinnan förpassas till hemmets sfär, och görs ansvarig för hem och hushållsarbete och relationerna till hushållets anställda.²² I likhet med Bridget Byrne menar jag därför att vithetens privilegier är inbegripna i klass- och könsstrukturer som ger människor skilda erfarenheter i sina vardagliga ”vita liv”.²³ Klasstrukturens formering av vithet tydliggörs i uttrycket ”white trash”, medan konstruktioner

av kön och sexualitet ställer kvinnor och män i olika förhållande till vithetens transnationella privilegier.²⁴ Vithetens levda form är i likhet med andra kategoriseringar en social och politisk konstruktion utan inneboende och statiska innebörder, med mångtydiga innebörder för individers självkänsla, erfarenheter och livschanser. Däremot utgör vithet, liksom kön och klass, ”verkliga” delar av livet med betydelse för hur vi uppfattar att vår omvärld är beskaffad och för hur våra möjligheter formas i och av denna omvärld.²⁵

Transnationell vithet – vithet i förändring

Gränser för vithet kan både skifta och byta skepnad beroende av sammanhang. Dessa omstöpningar av vithet illustrerar hur rasifierade gränsdragningar är föränderliga sociala konstruktioner. Vithet, liksom andra kategoriseringar, är således både kontextuell och relationell, menar Ruth Frankberg:

Vithet förändras i tid och rum och är ingalunda en transhistorisk essens. [...] Variationen av möjliga sätt att erfara vithet, för en individuell kvinna på en bestämd tid och plats avgörs av rasismens sammansättning på denna specifika tid och plats. Och om vithet varierar spatialt och temporärt, är den också en relationell kategori, en som är konstruerad i samspel med en rad andra rasifierade och kulturella kategorier.²⁶

Men även om individuella kroppar tolkas på olika sätt och tillskrivs skilda innebörder utgör *vithet* en symbolisk markör för en privilegierad ställning som spänner över gränser i det transnationella rummet. Å ena sidan utgör vithet ett förkroppsligat kapital, möjligt att bära med sig, och som sådant en central grund för differentiering mellan olika kroppar.²⁷ Å andra sidan är vithet kontextualiserad i skilda rasifierade strukturer, skapade i förhållande till andra raskategoriseringar. För de kvinnor jag intervjuar utgör den svenskdefinierade vitheten ett slags förkroppsligad kapitalform. Pengar och medborgarskap utgör andra, men interrelaterade, resurser.

Sara Ahmed påpekar därför nödvändigheten att inom kritiska vithetsstudier uppmärksamma vithetens *varaktiga* privilegier, genom att rikta blicken mot ”de former av vit rasism och vita privilegier som inte är ogjorda, och som till och med upprätthålls och intensifieras genom tillkännagivandet av vithet, eller genom erkännandet av privilegier *som privilegier*”.²⁸ Genom att placera svenskhet och vithet i skilda geografiska kontexter, här USA och Singapore, vill jag både demontera och destabilisera föreställningen om dessa som hegemoniska entiteter, samtidigt som jag instämmer med Ahmed att vithet – även som differentierad konstruktion – är intimt förknippad med globala privilegier som människor kan

bära med sig på en transnationell arena. Frågor som ställs mot denna bakgrund är: Hur reser privilegier i tid och rum? Hur återinstalleras de i skilda kontexter? Hur samverkar olika former av privilegier med varandra och hur upprätthålls, alternativt utmanas dessa?

Metod och bakgrund

För projektet har jag intervjuat sammanlagt 46 utlandsboende svenska kvinnor, varav majoriteten är medlemmar i SWEA. SWEA har idag cirka 8 500 medlemmar i närmare 80 lokalavdelningar i drygt 30 länder, och beskriver sig som en ”ideell organisation som utgör ett nätverk och skyddsnet för svenska kvinnor utomlands” med syfte att ”sprida svensk kultur och tradition”.²⁹ En pilotstudie 2006 följdes upp med cirka ett års fältarbete i västra USA 2007–2008 och intervjuer med 33 kvinnor och tre av deras män (två svenska och en nordamerikan) i fem av SWEA:s lokalavdelningar. Våren 2009 tillbringade jag en månad i Singapore och intervjuade i detta sammanhang 13 kvinnor.³⁰ Under båda fältstudierna har jag även genomfört deltagande observation och varit med på möten (ofta i medlemmarnas hem), föredrag, kulturevenemang, luciafiranden, julbasarer, midsommarträffar, middagar, etc., och träffat hundratals svenska kvinnor (och även många svenska män).³¹

SWEA fungerar som en unik transnationell arena, inte enbart för att nå informanter utan också för att förstå hur svenskhet ”görs” i utomsvenska sammanhang. Valet att utgå ifrån SWEA som organisation innebär att jag har fått tillträde till en

arena där svensktalande kvinnor inte bara träffas och umgås, utan även skapar och upprätthåller genus, kulturell och nationell identitet och svenskhet i utomsvenska kontexter. Detta val begränsar urvalet på flera sätt avseende klass, sexualitet, ras och etnicitet, men också i relation till deltagande i arbetslivet. Den absoluta majoriteten är gifta och har barn, med en medel- eller överklassbakgrund. Ungefär två tredjedelar av kvinnorna i USA var hemmafruar på hel- eller deltid och så gott som samtliga i Singapore var medföljande. I några fall hade kvinnorna skickats ut som *expatriates*, men männen hade då efter en tid skaffat sig ett arbete under lokalt kontakt. Särskilt i USA karaktäriseras dock urvalet av en stor åldersmässig spridning, då kvinnorna här var mellan 25 och 85 år och hade migrerat från 1940-talet och framåt. Många hade rest till USA i samband med studier eller som *au pair*, träffat en man och bestämt sig för att stanna. De flesta har *green card* eller dubbelt medborgarskap. För att bredda urvalet har jag genom olika kontakter, så kallad snöbollsmetod, även gjort intervjuer med svensktalande kvinnor som inte är medlemmar i SWEA, både i USA och i Singapore, samt ett fåtal män i USA. Informanterna i Singapore var mellan 35 och 57 år och avsåg att stanna i 2–5 år. Ett fåtal hade varit bosatta drygt 10 år i Singapore, men planerade inte att ”bli gamla” där.

Den metodologiska diskussionen kring studier av vithet har kretsat kring de svårigheter som det innebär att undersöka frånavarorn av diskriminering och det självklara tillträde som vitheten medför, liksom underbetoningen av de privilegier som denna

position är förbunden med. Inte oväntat har vithet en latent närvaro, också i mina intervjuer.³² Det har därför, som Amy L. Best påpekar, varit viktigt att vara uppmärksam på tystnader, glapp och omvägar i talet om ras.³³ Ett exempel på ett sådant glapp är när

”Jag vet att jag är vit för det står i passet”, säger Louise, medborgare i USA, skämtsamt.

Felicia i Singapore berättar att ”de” (vita) får betala dyrare på marknaden ”bara för att vi är...”. Erfarenheter relaterades sällan explicit till positionen som vit. ”Jag vet att jag är vit för det står i passet”, säger Louise, medborgare i USA, skämtsamt. Då vita, enligt Best, tenderar att tala om ras (eller inte tala om ras) genom att tala om andra, bör talet om rasifierade andra även förstås som en samtidig konstruktion av vithet. Det är också så jag läser (det vita) talet om den vita kroppen, skapad i ett samspel med andra kroppar i rasifierade sociala relationer, men också i en intervjusituation med mig som vit, svensk forskare.³⁴ Att rasifieras som vit svensk, och därmed som ”insider” i detta sammanhang, utråder dock, liksom Charles Gallagher påpekar, inte ”andra sociala lokaliseringar som kan neka tillträde, skapa missförstånd, eller vinkla intervjuerna”.³⁵

De båda fältarbetena utspelar sig i sociala och geografiska kontexter där den svenska migrationsdynamiken skiljer sig från varandra på flera sätt. Den svenska migrationen till USA har en lång historia.

Mellan åren 1851 och 1914 emigrerade en dryg miljon svenskar, motsvarande en fjärdedel av befolkningen, till USA. Mot bakgrund av den europeiska bosättningen, begripliggörs svenskhet ofta som en specifik form av vithet i USA, till skillnad från i Singapore. I Singapore såg migrantsituationen annorlunda ut än i det amerikanska sammanhanget. Staten/staden Singapore fungerar idag som ett slags global knutpunkt för olika slags kunskaps- och företagsrelaterad migration, och den svenska migrationen överlappar i stort sett denna beskrivning då många svenska banker och företag har kontor där.³⁶ Som vi ska se spelade dessa skillnader, vad gäller kolonial historia, rashierarkiska strukturer och genealogier roll för hur vardagslivet skildrades av de intervjuade kvinnorna i USA respektive Singapore.

Svensk i USA: vitare än vit

Svenskheten har en lång historia i USA. Den har inte varit odisputabelt vit men inte heller exkluderats ur den vita rasen. Svenskheten kan framför allt ställas i förhållande till tre perioder av vithetens diskurs, menar Jeff Werner.³⁷ Den första tiden spänner från 1790 års ”Naturalization Act” som angav att alla ”vita” kunde bli medborgare i USA till skillnad från ”svarta” och ”röda”. Denna period sträcker sig fram till den irländska invandringen på 1840-talet, då ”vit” var nästintill synonym med anglosaxisk. Den andra perioden utgörs från tiden för den europeiska massinvandringen fram till 1924 års immigrationslag som begränsade invandringen för respektive befolkningsgrupp. Under denna period differentieras

”den vita rasen” i ett flertal hierarkiska vitheter. Från 1899 hade den amerikanska immigrationsmyndigheten delat in immigranter efter ras snarare än ursprungsland. Svenskar kunde inordnas som *nordics* eller skandinavier, där den förra konnoterades med ”en ideal vithet”, medan den senare var mer etniskt betonad.³⁸ Den tredje perioden, efter 1924, kännetecknas av en tydligare homogenisering av vitheten parallellt med en förstärkt dikotomisering mellan svarta och vita. Under senare år har den ”rasiala formationen” intimt förknippats med migrationsfrågor, i den västra delen av USA särskilt med mexikaner och andra latinamerikaner, men även asiater.³⁹

David Roediger argumenterar för att föreställningar om vithet i USA historiskt knutits till en nordeuropeisk bakgrund, en genealogi som jag menar tenderade att placera de svenska kvinnorna i en ”vitare” position här än i den svenska kontexten.⁴⁰ Det blir synligt i de intervjuer som utfördes i USA. Att komma till USA som svensk beskrevs av kvinnorna som en konfrontation med en föreställning om en specifik vithet, en vithet som förknippades med förkroppsligade kapital som skönhets och blondhet, men även andra sociala och kulturella värden som ”hederlighet”, ”kompetens”, ”god smak” och ”ärlighet”.⁴¹ ”Att vara svensk är något positivt”. ”Vi anses pålitliga”. ”Sverige är fint och uppskattat.” ”Man tänker på någon som är blond och blåögd”, var några av kvinnornas omdömen. Särskilt idén om den svenska femininiteten associerades med positiva rasifierade stereotyper. Med sin språkliga brytning såg sig kvinnorna

inte bli jämförda med andra migranter, utan snarare som spännande och exotiska figurer.

Svensk femininitet som kapital

”Jag har alltid varit väldigt stolt över att vara svensk”, säger Marie. Hon åkte, som många andra informanter till USA som au pair efter gymnasiet, gifte sig och har nu varit bosatt där i 16 år. I dag är Marie hemma med sin nyfödde son, försörjd av sin man. Jag frågar Marie om hon tycker att hon har kunnat använda sin svenska bakgrund på något sätt. Marie skrattar till: ”Överallt!” ”Den enda gången det inte gick så bra var väl med amerikanska tjejer”. ”När jag gick på min första jobbintervju, då var det så här, ’åh du är svensk’, så här. Så det tror jag hjälpte lite grann. Men mest med killar har det ju varit. Men även nu när man är äldre, jag tror att folk känner att de har något att prata med dig om. De tycker att det är lite exotiskt att inte vuxit upp här så att säga”, förklarar hon. ”Men”, tillägger jag, ”kanske inte på samma sätt som med andra invandrare från Latinamerika eller så?” ”Nej precis”, instämmer Marie, ”för om du kommer ifrån Mexiko så blir det lätt lite negativt, jag tror inte att de [amerikanerna] känner att man ’take advantage’ på samma sätt utav systemet. Så det är mer positivt jämfört med andra nationaliteter.”

Maries beskrivning belyser ett centralt tema i kvinnornas berättelser i USA, nämligen bilden av den svenska femininiteten och dess värde som ett förkroppsligat kapital, användbart på flera sätt. Många informanter beskriver, i likhet med Marie,

svenskheten som en fördel och en resurs på arbetsmarknaden, och inte minst på äktenskapsmarknaden. Den svenska femininiteten beskrevs genom positiva konnotationer, och ett högt värderat skönhetsideal som tycktes förstärkas i USA. För Marie, liksom för många andra kvinnor i studien, innebar flytten till USA en transnationell klassresa, från, som hon säger, småstadens ”typiska Svensson-liv” i Sverige till ett liv där hon ”inte behöver tänka på pengar” på samma sätt.

När Alice kom till USA på 1970-talet slogs hon av föreställningarna som var knutna till ”svenska flickor” i USA som särskilt vackra, men även som ”sexgalningar”. Fast det var ju alltid uppskattat att vara ”blond och vit”, säger hon. Alice mötte aldrig någon rasdiskriminering, till skillnad från andra migranter, då hon, som hon säger, ”ser amerikansk ut”. Hon bemöttes alltid positivt, säger hon, förutom de ”sexual undertones” som hon menar var kopplade till den svenska femininiteten. Innan Alice kom till USA, hade hon ”aldrig tänkt på” (sin) vithet. I Sverige var ju ”alla likadana”, säger hon. Men i mötet med USA tillskrevs hennes rasifierade vita position en positivt laddad synlighet, omgärdad av exotiska och sexuella föreställningar. Alices och Maries skildringar visar hur ideologiska och symboliska konstruktioner av femininitet, vithet och nation interagerar i kvinnornas berättelser.⁴² Inte minst sker detta genom att dominerande könade och rasifierade västerländska kroppsnormer och ideal (som exempelvis ”blont hår och blå ögon”) knyts till den svenska kroppen på ett för dem påtagligt sätt i den nordamerikanska kontexten.⁴³

Vit (i) migrantposition

Även om kvinnorna kunde passera som ”amerikaner” krävde migrantpositionen som sådan ett förhållningssätt till andra migranter, liksom Maries påstående avspeglar. I västra USA utgjorde framför allt mexikaner en referens, eller snarare kontrast till den egna positionen. Anna kom till USA som student för första gången för trettio år sedan. Idag tänker hon mest på sin svenska bakgrund när någon exempelvis påtalar hennes dialekt. ”Jaha! Sverige! Men det var väl intressant?”, brukar amerikaner utbrista när hon berättar varifrån hon kommer, berättar Anna. ”Medan om jag var mexikansk hade det inte alls blivit samma sak, då antar de väl förmodligen att man smugit över gränsen illegalt ungefär, att man inte har någon utbildning och så där”. Men det är inte alltid som Anna vill betona sin svenska bakgrund. ”Det blir ett hinder ibland för att lära känna folk. De ser en bara som svensk. Jaha, Anna nu ska vi prata om Sverige, hur det är där och hur det var där.” ”Många tycker att det är kul att fortsätta vara den svenska tjejen, och dra fördel av det”, tycker hon. ”Men jag vill bara vara jag.”

Annas omarkerade position som vit tycks ge utrymme för att *vilja* (och ofta kunna) göra anspråk på att tillhöra den nordamerikanska vita normen, men

avslöjas genom sin dialekt. Hennes ovilja att förknippas med ”den svenska tjejen” och dess interrelaterade fördelar kan tolkas som ett sätt att undvika den exotiska laddning som den utpekade svenska femininiteten förknippas med (och ett sätt att slippa svara på likartade frågor i trettio år). Om vithet vanligtvis är en strukturellt osynlig position för Anna (liksom för Alice och Marie), synliggörs denna här genom *uttalade* föreställningar (om svensk femininitet) och indirekt dess ställning som *icke-hemmahörande* (migrant). Själv uttrycker Anna en önskan om att ses som *individ*, inte svensk eller tjej, utan som *sig själv* – och det är kanske i denna önskan som vitheten är som mest närvarande. Att, som hon uttrycker det, få utrymme att uppfatta sig som ett (etniskt, köns- ras- och klass-) neutralt ”jag”. Inte synligt utestängd från den nordamerikanska föreställda gemenskapen, men inte heller *explicit* knuten till de privilegier som svenskheten för med sig.

Möjligen avspeglas olika tendenser i Annas ståndpunkt, då hon genom att ansluta sig till ett individorienterat ideal konstruerar sig som en del av den starkt individualiserade diskursen i USA. Mary Waters använder begreppet *symbolisk etnicitet* för att belysa de individualiserade former av vit etnicitet som har en positiv laddning i USA.⁴⁴ Symbolisk etnicitet kopplas framför allt till släktskap i europeiska länder som anses vara en tillgång och ett slags symboliskt kapital som i någon mening berikar ”amerikanskheden” till skillnad från markerade icke-vita etniciteter. Men för att framhäva sig som individ blir det nödvändigt att avsäga sig

de *explicita* privilegier som tillskrivs vita som grupp, och hantera det förkroppsligande som (den svenska) femininiteten innebär. Liksom Dreama Moon påpekar finns det en skillnad i konstruktionen av vithet och femininitet, då den förra utgör en osynliggjord position och den senare ett synliggörande av kroppen.⁴⁵ Därför måste vita kvinnor, enligt Moon, balansera denna spänning mellan det ”till synes” okroppsliga och det förkroppsligade genom att investera femininiteten i ett respektabelt projekt. För de svenska migrantkvinnorna finns därför en spänning mellan den vita rasifierade kroppen – som möjliggör passage som tillhörande den amerikanska föreställda nationen – och den svenska symboliska etniciteten – som dels rymmer genusrelaterade föreställningar, dels förvisar dem till en utanförstående migrantposition.

Vita identifikationer

Det privilegierade perspektiv utifrån vilket människor som betecknas som vita ger omvärlden mening och innehåll, utgör en aspekt av vitheten själv. För de svenska kvinnorna var det lätt att föreställa sig själva som en del av en abstrakt nordamerikansk vit norm, både socialt och geografiskt. Förutom med svenskar, umgicks informanterna med andra europeiska migranter, eller nordamerikaner med europeisk bakgrund.⁴⁶ De underströk att deras umgängen sällan inkluderade den ”typiska” nordamerikansen – det vill säga den vita arbetarklassen från Mellan-Amerika som beskrevs som inskränkt, religiös och utbildad – vilket visar hur såväl klass som plats är centralt

i konstruktionen av vithet.⁴⁷ Stina, som har bott i västra USA sedan 1970-talet talar om framtiden i denna del av landet och funderar, lätt oroad, över hur det ska bli om *latinos* blir en majoritet bland minoriteterna, vilket de redan är i några delstater, och hon själv del av en minoritet. ”Är inte du en minoritet redan, som svensk?”, undrar jag. ”Jo, just det”, instämmer hon och skrattar till. ”Och det är ju en av anledningarna till att jag är här, att jag tycker det är härligt. Men samtidigt så lever jag ju i en vit värld.”

Gränsen för ”vi och dom” i Stinas resonemang dras inte främst mellan bofasta

Av de svenskar som jag träffade i Singapore bodde en majoritet i så kallade ”private condominiums”.

och migranter, utan mellan vita och icke-vita. Jag tolkar Stinas oro i förhållande till den segregation som vita välbärgade grupper försöker upprätthålla i den nordamerikanska så kallade smältdegeln. Många av kvinnorna lever, som Stina påpekar, ”vita” liv. Flera hade konsulterat SWEA innan de flyttade angående boendeområde, angelägna att hamna i ”rätt” område med ”bra” grannar och skolor. I fråga om social geografi kan kvinnorna inkluderas i den vita normen och i dessa frågor förväntas de som mödrar vara drivande och aktiva. De ”rätta” områdena visade sig ofta vara vad som i nordamerikansk terminologi kallas *suburbs*, de förorter där olika vita

etniska grupper från storstäderna kom att bli en enhetlig geografiskt konstituerad grupp under 1950-talet.⁴⁸ Frågan, som Stinas oro möjligen rymmer, är hur denna gemenskapande segregation – och samtidigt normativitet – ska upprätthållas när gruppen ”vita” krymper i relation till, framför allt, icke-vita migranter.⁴⁹

Svensk i Singapore: europeisk vithet i icke-hegemonisk position

För kvinnorna i Singapore däremot var den relativa osynligheten inte tillgänglig på samma sätt. Svensk migration till Singapore är, till skillnad från den till USA, en relativt ny företeelse. Staten Singapore blev självständig från Malaysia 1965, tidigare brittisk koloni och sedermera ockuperat av Japan under andra världskriget. Landet har trots sin begränsade yta och befolkning på 5 miljoner utvecklats till ett av regionens rikaste länder, ofta jämfört med de så kallade ”asiatiska tigerekonomierna” Hong Kong, Taiwan och Sydkorea. Idag utgör Singapore en central destination för både inom- och utomasiatisk migration. Migrationen består framförallt av cirka en halv miljon migrantarbetare från bland annat Indien, Burma och Sri Lanka, samt filippinska, indonesiska och lankesiska kvinnor som arbetar som hembiträden, ”foreign domestic workers”, till antalet ungefär 160 000, något fler än det sammanlagda antalet *expats* (från Asien och övriga världen).⁵⁰ Idag bor och arbetar cirka 1 400 svenskar i Singapore, bland annat på de svenska banker som har sina kontor här.⁵¹

Av de svenskar som jag träffade i Singapore bodde en majoritet i så kallade

”private condominiums”, inhägnade bostadsområden omgärdade av vakthus; så kallade ”town houses”. Boendeområdena höll sig ofta med pool, tennis- och squashplan, och lekplatser. Denna boendeform är inget utmärkande för just svenskar. Som Erik Cohen noterar tenderar ”expatriates över hela världen skapa sina egna ’enklaver’ som avskärmar dem från omgivningen i gästsamhället.”⁵² I det multirasiala Singapore var de svenska kvinnorna, tillsammans med andra ”expats” från exempelvis Kina, Australien och Nederländerna, koncentrerade till dessa privata boendeområden, som en rumsligt avgränsad *expatgeografi*, skild från det övriga Singapore. Dock umgicks de sällan med asiatiska expats eller lokala singaporianer. Deras umgänge kan beskrivas som ett slags geo-diskursiv konstruktion där identitetspositioner som svensk, vit, europé och västerländsk var sammanvävda i varandra och med kategorin expats. Som Felicia uttrycker det: ”Expat och västerlänning går väl på ett ut här”.

Visuell vithet

Vithet som symboliskt kapital är på flera sätt manifest närvarande i Singapore. Reklam för blekningsmedel pryder det ofentliga rummet och så kallat vithetsextrakt finns i de flesta tvålar och hudkrämer. De svenska kvinnorna berättade roat hur de köpt sin ”vanliga Nivea duschkräm”, men senare upptäckt att de tvättat sig med ”whitening”. Trots denna utbredda vithetsnorm skildrades inte den ”västerländska kroppen” som normativ.⁵³ Här såg sig de svenska kvinnorna sällan som vackra

eller eftertraktade. Snarare uppfattade de sig som avvikande, *Ang mo’s* (”rödhåriga”), det rasifierade epitetet för (framför allt) nordvästeuropéer. Istället pekades de lokala kineserna – som utgör majoriteten av befolkningen – ut som norm, socialt, politiskt, kulturellt och rasmässigt, i det singaporianska samhället.

”Det är ju väldigt rasistiskt här”, säger Felicia som är medföljande till sin svenska kontrakterade man. ”Jag vet inte om det är så i hela Asien eller om det är kineser. Kineser är ju lite bättre än andra, det får man ju strax för sig. Sing-kineser är då lite extra bra. Hong Kong-kineser är inte alls särskilt bra. Men kineser kommer ändå alltid före västerlänningar, som ändå kommer ganska högt upp, men under kineserna. Och sen är det liksom ja, resten.” Leila, som har bott drygt tio år i Singapore, beskriver en liknande känsla av särbehandling. ”Singaporianerna går före dig, för att dom, dom tycker att dom ska vara först. Ibland tar de bara en taxi framför näsan på dig. Då tänker man, det här är ju inte rätt. Men sen gör man samma sak – och då tittar dom. Men dom gör ju samma sak.”

”Men”, säger Felicia senare i samtalet, ”jag tror att det är en fördel att vara vit. Jag skulle tro att det är en stor nackdel att vara svart.” Kanske vill människor därför bli ”vitare”, funderar hon. Vithetsnormer märks på flera sätt. Då Singapore är ett tropiskt land bär de flesta, framför allt kvinnor, med sig paraply när de går ut. Men Singaporianerna använder inte paraplyet bara vid regn utan de använder dem också som solskydd, förklarar Felicia. ”För

man ska ju vara så vit som möjligt. Helst ska man ju använda såna "whitening"-krämer. Försök hitta en ansiktskräm som inte har såna produkter i sig!" "Varför tror du att det är så?", frågar jag. "Ja, men det skulle ju kunna vara att de vill vara västerlänningar", svarar Felicia. "På nåt sätt något konstigt att väst ska vara ett snäpp upp, men jag menar, så är det ju inte här. Men... det är på något vis så att ju mörkare man är desto lägre står man i klasserna, rankingen. Det är ju lite grann så i hela världen. Men här så, Michael Jackson släng dig i väggen! För alla gör det."

"Essentiell vithet" och "artificiell brunhet"

Felicias beskrivning av den singaporienska rasifierade sociala kontexten och dess kopplingar till privilegierade och underprivilegierade positioner i en transnationell klasstruktur, är mångfacetterad. När hon funderar kring vithet framstår den som åtråvärd av singaporienska kineser, men samtidigt inte förkroppsligad. Singaporienskor använder paraply till skillnad från de svenska kvinnorna, för vilka solbrännan snarare kan fungera som ett skönhetskapi-tal och en "essentiell vithet" som signalerar "artificiell brunhet". Genom paraplyer och blekningsmedel tycks singaporianers vithet (eller femininitet) inte anses vara av samma "naturliga" kvalitet som andra (västerländska) vitheter (som inte behöver skyddas från sol), en form av onaturlighet som förstärks av referensen till Michael Jackson. Viljan att "bli vit" tycks både befästa positionen som "icke-vit" och placera den som underordnad den "äktade vitheten" (även om det är oklart vad denna vithet består i), något som kan förklara Felicias avståndstagande till metoder som blekningsmedel och paraplyanvändning vid solsken. Felicias beskrivning av vita strukturella privilegier återspeglar politiska diskurser om rashierarkier i den singaporienska kontexten.⁵⁴ Dock begripliggörs denna rasifierade ordning i första hand inte genom hennes egna erfarenheter. Människor vill bli så vita "som möjligt", men oklart av vilka skäl.

Jag frågar Leila rakt på sak om det finns några fördelar med att vara "vit eller västerländsk" i Singapore. "Fördelar?", svarar hon frågande. Jag tror inte att man blir... Nej, jag vet inte. Fördelar med att vara svensk. Vad skulle det kunna vara? Kan du hjälpa mig lite? Vad skulle det kunna vara?" "Ja, man kanske blir behandlad på något annat sätt, får mer betalt, mer...", föreslår jag trevande. "Man kräver kanske mer betalt. Man har kanske utbildningen. Vi har ju utbildningen."

Singaporienskor använder paraply till skillnad från de svenska kvinnorna, för vilka solbrännan snarare kan fungera som ett skönhetskapi-tal.

Många har ju inte det här”, svarar Leila. Leilas svar visar hur närliggande identiteterna som svensk, vit och västerländsk är, men också hur främmande känslan av ”fördelar” kopplade till dessa positioner är.

Andra vita - vita Andra

Utifrån sina positioner som svenska kontrakterade fruar uttrycker Felicia och Leila en känsla av att vara förfördelade gentemot (singaporianska) kineser, även om vitheten samtidigt framträder som en *i sig* strukturellt privilegierad position. Felicias och Leilas beskrivningar av den kinesiska hegemonin belyser den

Vitheten är visserligen eftersträvansvärd, men förkroppsligas inte av svenskorna genom en normativ och naturliggjord majoritetsposition.

relativa västerländska underordningen som de identifierar i förhållande till en kontextuell vit norm. Deras berättelser ställer följaktligen ”det vita västerländska” i ett slags icke-hegemonisk position i förhållande till det lokala och regionala vithetsidealet.

Finner vi då här en vithetskonstruktion som inte (enbart) knyts till idén om den västerländska geografin? Bör

konstruktionen av vithet i denna kontext förläggas utanför de västerländska diskursiva gränserna för att bli begriplig? Fungerar den asiatiska vitheten som en postkolonial, (post)modern och kontextuellt hegemonisk position i det singaporianska samhället gentemot den europeiska vitheten? Som Evelyn Nakano Glenn påpekar har Sydostasien en lång och komplex historia av vit normativitet, knuten till såväl lokala klass- och rasierarkier som västerländsk kolonial ideologi, och utgör följaktligen en stor marknad för vithetsprodukter.⁵⁵ Samtidigt noterar Nakano Glenn hur den europeiska kroppen *inte* står som modell för den eftertraktade vitheten i denna region. Istället förknippas denna med ”ljushyade” japaner och koreaner som bärare av den åtråvärda vitheten, vilket återspeglar de inomasiatiska koloniala maktrelationerna.

Också i Julie Matthews artikel ”Eurasian Persuasions: Mixed Race, Performativity and Cosmopolitanism” får vi ta del av ett perspektivskifte i förhållande till vithetens placering i relation till västerländska geografiska konturer. Matthew noterar att den ”euroasiatiska” positionen idag är helt ”rätt”: ’Eurasians’ are ”in [...] and they are all over the place”.⁵⁶ Matthew menar att denna ”nya” euroasiatiska synlighet bör läsas som ett mångtydigt uttryck. Den euroasiatiska positionen (eller fantasin om den) speglar både rasifierade och geografiska konnotationer och överskridandet av dessa. Kulturellt och rasmässigt kan den härledas till blandrelationer under brittisk kolonialmakt och geografiskt till mötet mellan

Europa och Asien. Här signalerar euroasiater den postkoloniala hybriditeten, menar Matthew, men kanske än viktigare, den kosmopolitism och den diasporiska transnationella mobilitet som präglar samtidens globalisering.

Även om det, som Matthew påpekar, finns inslag av både rasism och sexism i representationer av euroasiatiska kvinnor, kan dessa ikonografier likväl vara ett sätt att appropriera delar av västerländska normer för skönhet och femininitet. Vitheten är visserligen eftersträvansvärd, men förkroppsligas inte av svenskorna genom en normativ och naturliggjord majoritetsposition. Perry Johansson menar att västerländska kvinnor med sin tillskrivna styrka, självförtroende och sexuella attraktionskraft utgör ett slags motpol till konstruktionen av (asiatisk) femininitet i kinesisk populärkultur.⁵⁷ För de svenska kvinnorna tycks dock inte den euroasiatiska vitheten framstå som en likvärdig norm som de identifierar sig med. Istället skapar de utrymmen vid sidan av den identifierade kinesiska hegemonin, som ett sätt att motsätta sig känslan av underordning i relation till denna.

Avslutande diskussion

Är det då alltid ”samma sak” att ”vara vit”, som Birgitta hävdar i inledningen av den här artikeln? Genom att utforska samspelet mellan svenskhet, vithet och femininitet i två utomsvenska kontexter har jag velat sätta fixerade föreställningar om dessa konstruktioner i rörelse. Hur skildras svenskheten när den installeras i kontexter där dess ställning som självklar och osynliggjord normativitetsposition förskjuts? Som artikeln visar uppfattar de intervjuade kvinnorna svenskheten som en förkroppsligad position och identitet som överlappar andra identiteter, som vit, västerländsk, och europé, men som ges olika betydelser i förhållande till lokala och nationella tolkningsramar.

En aspekt av att tillhöra (den vita) normen är, som Frankenberg påpekar i sin studie om vita kvinnor, tendensen att inte se de strukturella privilegier som denna position är förbunden med, utan betona dess individualiserade aspekter. Också i dessa intervjuer uttrycks vithetens och svenskhetens inneboende privilegier ofta indirekt, exempelvis genom utrymmet att inta vissa positioner och ställningstaganden (som individ) – och slippa andra (som icke-vita migranter tvingas inta). Dock visar kvinnornas berättelser att svenskheten som normativ och osynliggjord position inte är överförbar till andra kontexter på ett självklart sätt. Denna omstrukturering formade både den egna förståelsen av och talet om svenskhet och vithet, såttillvida att kvinnorna blev varse betydelser av ras, olikhet och, i vissa fall, ojämlikhet.

När den svenskdefinierade vitheten flyttas utanför det nationella rummets gränser och förlorar sin normativa ställning tycks kvinnorna bli tvungna att

konfrontera såväl svenskhet och vithet som femininitet på nya sätt. I denna förskjutning synliggörs inte enbart kvinnornas privilegier gentemot andra migranter, utan även vithetens och femininitetens föränderliga konstruktion. Medan kvinnorna i USA kunde identifiera sig med den nationella vita normen – om än utifrån en migrantposition – medförde den geografiska förflyttningen till Singapore däremot en samtidig förskjutning av betydelser av vithet, som placerade dem utanför den lokala hegemoniska vitheten. Här var den svenskdefinierade vitheten påtagligt utmanad av andra vitheter, men också otydligare i sina konturer, nästintill utbytbar med begreppen *expat*, *västerländsk* och *europé*. Och när den normativa vithetens konturer förändras tycks kvinnorna uttrycka ett behov att fylla rasifierade glapp med mening. Metodologiskt innebär detta att en förskjutning av vita positioner i tid och rum också förändrar utrymmet att tala om vithet.

Särskilt tydlig (för kvinnorna själva) framstod vitheten och svenskheten när de knöts till den genusmärkta kroppen. Den svenska feminina genuspositionen skulle kunna beskrivas som exotiskt laddad i både USA och Singapore, men med skiftande konnotationer i betydelsen *begärlig* respektive *främmande*. Migrationen till USA gav möjligheten att förstärka värdet av sina förkroppsligade kapital i form av svenskhet, vithet, femininitet, klass och respektabilitet på exempelvis arbets- eller

äktenskapsmarknaden, vilket i sin tur öppnade för individuella uppåtgående klass- och rasresor, ofta inom ramen för en heterosexuell (makt)ordning.⁵⁸ Medan den svenska vita femininiteten konnoterades med ett sexualiserat

Femininiteten blir det kroppsliga uttryck varigenom konstruktioner av nationell vithet förstås.

ideal i USA, sker snarast det omvända i Singapore. Här är det inte den svenskdefinierade femininitetspositionen som är idealisk, vilket gör att kvinnornas femininitet i viss mån laddas ur och förlorar i betydelse. I det offentliga Singapore motsvaras (det vita) skönhetsidealet snarare av den euroasiatiska feminina kroppen, samtidigt som de svenska kvinnorna i någon mån avsexualiseras. Även detta förknippat med en något skavande position.

I dessa skilda konstruktioner blir intersektionerna mellan ras och nationalitet tydliga i förhandlingen kring sexualitet och femininitet. Som en konsekvens av vithetens förflyttning blir den nationella vithetens relation till femininitet, och respektabilitet, något som kvinnorna förhandlar kring. Då respektabiliteten är knuten till en normativ och osynlig femininitet medför förskjutningen av vitheten i olika riktningar, med ett antagande om sexuell tillgänglighet och parallellt avsaknad

av dylik koppling, att femininiteten blir det kroppsliga uttryck varigenom konstruktioner av nationell vithet förstås. Därav följer också att respektabiliteten, med dess klass- och rasassociationer inte är statisk, utan konstrueras i förhållande till geografisk lokalisering, i betydelsen sammanhang och härkomst, transnationella maktrelationer samt historiska koloniala maktstrukturer. Då den vita svenska femininiteten i Singapore inte framstår som ett lokalt förkroppsligat kapital på samma sätt som i USA, är det betecknande att dessa kvinnor redan bar med sig sitt sociala och ekonomiska kapital hit, i form av sina mäns, och i ett fåtal fall sina egna, expat-kontrakt, samt sina familjer.

Mot bakgrund av dessa skillnader, kan vithet sägas vara ett globalt strukturellt privilegium och en transnationell resurs, som återskapas och omsätts i lokala kontexter.⁵⁹ Vithet som ideal *i sig* betyder med andra ord inte samma sak i olika kontexter. Som artikeln illustrerar utgör ”det vita västerländska” inte den globala hegemoniska entitet som ofta tas för given i koloniala diskurser, utan tar skiftande form i skilda sociala och rasifierade nationella och regionala system, så som olika vitheter historiskt har gjort.⁶⁰ Den singaporienska empirin stöder därmed internationell forskning som visat hur ett postkolonialt feminint vithetsideal kan vara hegemoniskt i kontexter där europeiska kvinnors kroppar inte utgör ett ideal. Men trots att föreställningar om ”det vita västerländska” står under ständig förhandling inom ramen för förändrade globala maktrelationer tycks inte frågor om rörlighet, tillträde och (globala) rättigheter vara ifrågasatta privilegier för de svenska migrantkvinnorna. I så måtto är privilegier knutna till ”det vita västerländska” (genom exempelvis pass, institutioner, arbetskontrakt och förkroppsligade resurser) överförbara till andra kontexter, om än installerade och situerade i förhållande till lokala konstruktioner av kön, ras, klass och sexualitet.

Medan den vita migrantpositionen i USA gav utrymme att identifiera sig med en nationell konstruktion av vithet, utgjorde expat-situationen i Singapore en både segregerad och isolerad familjeorienterad expat-livsstil, som upplevdes stå ”under” eller ”vid sidan av” den (vita) singaporienska normen. Som Erik Cohen formulerar det, genom att framhäva sin exklusivitet snarare än att se sig som exkluderad.⁶¹ Denna exklusivitet till trots, artikulerar informanternas skildringar ett slags destabilisering av den västerländska vithetsnormen, som skakar grunderna för ett förgivettagande om osynlighet och normativitet. Den singaporienska kontexten ställer med andra ord föreställningen om den hegemoniska västerländska vitheten på ända. Frågan om vithetens skiftande innebörder och uttryck på en transnationell arena bör därför utvidgas till att undersöka vilka subjekt som kan förkroppsliga olika nyanser av vitt – och sätta samtidens idéer om ”det vita västerländska” på undantag.

TACK

Ett varmt tack till de kvinnor som har delat med sig av sina berättelser. Stort tack till Sverige-Amerika Stiftelsen, FAS, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Stiftelsen Lars Hiertas Minne samt Helge Ax:son Johnsons Stiftelse för stipendier, knutna till sociologiska institutionen vid Uppsala universitet, som ekonomiskt möjliggjort fältstudierna. Tack till sociologiska institutionen och France Winddance Twine vid University of California, Santa Barbara och, inte minst, tack till Amelie Björck, Anna Lundberg och två anonyma granskare för kloka och viktiga synpunkter.

Noter

- 1 USA och Singapore fungerar här som ett slags idealtyper för samtida svensk migration. Medan migrationen till USA är omfattande med en lång historia motsvarar Singapore den kunskapsrelaterade migrationen som speglar svenska företags globala förflyttningar. Ungefär hälften av SWEA:s 8 500 medlemmar bor i USA och cirka 150 i Singapore. Alla medlemmar har dock inte svensk bakgrund. Några är svensktalande, ofta gifta med svenska män, andra är uppväxta i USA, med en eller två svensktalande föräldrar (men måste vara svensktalande själva för att få bli medlemmar i SWEA). Den tredje fältstudien utförs 2010 på Costa del Sol i Spanien som central destination för svensk livsstilsmigration. Denna artikel utgör således en del av ett pågående forskningsprojekt.
- 2 Se Katarina Mattsson: "Not Me: Yet Part of Me – Destabilizing the Silence of Visual Whiteness", *Body Claims*, Janne Bromseth, Lisa Folkmarson Käll och Katarina Mattsson (red.), Skrifter från Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet 2009.
- 3 Laura Briggs, Gladys McCormick och J.T. Way: "Transnationalism: A Category of Analysis", *American Quarterly* 2008:3.
- 4 Per Gustafsson: "Ett transnationellt perspektiv på migration", *Transnationella rum: diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*, Erik Olsson med flera (red.), Boréa 2007.
- 5 Lena Sawyer: *Black and Swedish. Racialization and the Cultural Politics of Belonging in Stockholm*, UMI 2000; Katarina Mattsson: "Diskrimineringens andra ansikte. Svenskhet och det vita västerländska", *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner kring makt, integration och strukturell diskriminering*, Paulina de los Reyes och Masoud Kamali (red.), SOU 2005:41, Fritzes 2005; Ylva Habel: "Whiteness Swedish Style", *Slut* 2008:1, Tobias Hübinette och Carina Tigervall: *Adoption med förhinder. Samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet*, Mångkulturellt centrum 2008.
- 6 Mattsson 2005, s. 144.
- 7 Catrin Lundström: *Svenska latinas. Ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, Makadam 2007.
- 8 Se Ingemar Grandin: "Vit diaspora: tredje världen som möjlighetsrum." *Transnationella rum: diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*, Erik Olsson med flera (red.), Boréa 2007; Johanna Latvala: "Stranger or Family Member? Repro-

- ducing Postcolonial Power Relations”, *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*, Suvi Keskinen, Salla Tuori, Sari Irni och Diana Mulinari (red.), Ashgate 2009; Maria Eriksson Baaz: *The Paternalism of Partnership: a Postcolonial Reading of Identity in Development Aid*, Zed Books 2005.
- 9 Jag är medveten om det problematiska att använda begreppet ”amerikan” på grund av dess koloniala karaktär och även ”nordamerikan” då det inkluderar personer från Kanada. I texten avser dessa begrepp medborgare i USA eller Förenta Staterna som kontext.
  - 10 Erik Cohen: ”Expatriate communities”, *Current Sociology* 1977:5.
  - 11 Se tidskriften *Geoforum* 2002:33, för en diskussion om transnationella eliter. Se Leng Leng Thang, Elizabeth MacLachlan och Miho Goda: ”Expatriates on the Margins: A Study of Japanese Women Working in Singapore”, *Geoforum* 2002:33 för en diskussion om kontrakterade kvinnor.
  - 12 Pauline Leonard: ”Migrating Identities: Gender, Whiteness and Britishness in Post-Colonial Hong Kong”, *Gender, Place & Culture* 2008:1.
  - 13 Daniella Arieli: ”The Task of Being Content. Expatriate Wives in Beijing, Emotional Work and Patriarchal Bargain”, *Journal of International Women's Studies* 2007:4.
  - 14 Kvinnornas klasspositioner är komplexa i så mån att de förhandlas i förhållande till kön och vithet, utifrån positionen som hemmafru, vilket avspeglar ett klassmärkt privilegium format inom ramen för en heterosexuell maktordning, även om migrationen som sådan som ofta innebar en uppåtgående klassresa i termer av livsstil för informanterna. För vidare diskussion om klasstematiken, se Catrin Lundström: ”Women with Class. Swedish Migrant women's Class Positions in the USA”, *Journal of Intercultural Studies* 2010:1.
  - 15 För forskning om inom-asiatiska expatriates, se not 11 samt Jiemin Bao: ”Same Bed, Different Dreams: Intersections of Ethnicity, Gender, and Sexuality among Middle- and Upper-Class Chinese Immigrants in Bangkok”, *Positions* 1998:2.
  - 16 Grandin 2007, s. 350f.
  - 17 Jämför Cohen 1977 samt Latvala 2009.
  - 18 Grandin 2007, s. 352.
  - 19 Richard Dyer: *White*, Routledge 1997.
  - 20 Ingemar Grandin 2007, s. 343.
  - 21 Användandet av migrantarbetskraft är inte alltid ett individuellt val. Ofta ingår expelveris poolskötare och trädgårdsskötare i ett hyreskontrakt.
  - 22 Se Latvala 2009; Ann Laura Stoler: *Carnal Knowledge and Imperial Power: Race and the Intimate in Colonial Rule*, University of California Press 2002.
  - 23 Bridget Byrne: *White Lives. The Interplay of 'Race', Class and Gender in Everyday Life*, Routledge 2006.
  - 24 Annalee Newitz och Matthew Wray: ”What is 'White Trash'? Stereotypes and Economic Conditions of Poor Whites in the United States”, *Whiteness. A Critical Reader*, Mike Hill (red.), New York University Press 1997.
  - 25 Ruth Frankenberg: *White Women, Race Matters. The Social Construction of Whiteness*, University of Minnesota Press 1993, s. 11.
  - 26 Frankenberg 1993, s. 236 (egen övers.)
  - 27 Beverley Skeggs: *Class, Self, Culture*, Routledge 2004, s. 17.
  - 28 Sara Ahmed: ”Declarations of Whiteness: the Non-Performativity of Anti-Racism”, *Borderlands ejournal* 2004:2, 58 (egen övers. och kursiv.).
  - 29 www.swea.org/sweaieitnotskal___4238.aspx, nedladdad 23/3 2010.
  - 30 En av dessa intervjuer gjordes när kvinnan flyttat hem till Sverige.

- 31 Samtliga namn på personer och specifika platser har anonymiserats. Materialet består av inspelade och delvis transkriberade intervjuer, fältanteckningar och informanternas teckningar.
- 32 Vithet har varit ett av flera teman i projektet, vid sidan av migration, förändrade köns- och klasspositioner, (hem)arbete, och jämställdhet.
- 33 Amy Best: "Doing Race in the Context of Feminist Interviewing. Constructing Whiteness through Talk", *Qualitative Inquiry* 2003:6.
- 34 Jag använder uttrycket svensk och vit med motivet att synliggöra min position som "insider" i förhållande till materialets utformning och talet som en form av "vitt tal" (white talk) där vitheten och nationstillhörigheten som "föreställd gemenskap" formar intervjuerna på flera sätt. Av utrymmesskäl lämnar jag diskussionen om tillträde till fältet samt de homosociala aspekterna av fältarbetet. Ett paper om detta presenterades på konferensen Feminist's Research Methods 2009 i Stockholm i sessionen Studying privilege. Se även "White Ethnography: (Un)comfortable Conveniences and Shared Privileges in Fieldwork with Swedish Migrant Women", *NORA, Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 2010:2.
- 35 Charles A. Gallagher, "White like me? Methods, meaning, and manipulation in the field of white studies", *Racing Research, Researching Race. Methodological Dilemmas in Critical Race Studies*, France Winddance Twine och Jonathan W. Warren (red.), New York University Press 2000, s. 69.
- 36 Aihwa Ong: *Neoliberalism as Exception. Mutations in Citizenship and Sovereignty*, Duke University Press 2006.
- 37 Jeff Werner: *Medelvägens estetik. Sverige-bilder i USA. Del 1*, Gidlund 2008, s. 161-181.
- 38 Arne Olav Lunde, *Nordic Exposures. Scandinavian Whiteness and Ethnic Assimilation in Classical Hollywood Cinema* (diss.), University of California, Berkeley 2003. (Se ref. i Werner 2008, s. 163f.).
- 39 Michael Omi och Howard Winant: *Racial Formation in the United States. From the 1960s to the 1990s*, Routledge 1994.
- 40 David Roediger: *Wages of Whiteness. Race and the Making of the American Working Class*, Verso Books, 1991.
- 41 Dessa representationer är både historiskt situerade och könsspecifika. Under förra sekelskiftet skildrades den svenska kvinnan kanske tydligast av det svenska hembiträdet, "the Swedish maid". Under senare delen av 1900-talet dominerades bilden av den (vita) svenska kvinnan av sexuell frigjordhet och skönhet, genom bland annat porträttet av Anita Ekberg i Federico Fellini's *La Dolce Vita* från 1960 och Vilgot Sjömans *Jag är nyfiken - gul från 1967*.
- 42 Raka Shome, "White Femininity and the Discourse of the Nation. Re/membering Princess Diana", *Feminist Media Studies* 2001:3.
- 43 I den svenska kontexten beskriver Katarina Mattsson och Katarina Pettersson Fröken Sveriges skönhetsideal kopplat till föreställningar om ungdom, vit hud och blå ögon, ett ideal som kvinnorna i denna studie ansluter sig till i USA, se "Fröken Sverige i folkhemmet - ideal svensk kvinnlighet på 1950-talet", *Feministiska interventioner. Berättelser om och från en annan värld*, Kerstin Sandell och Diana Mulinari (red.), Atlas 2006, s. 297.
- 44 Mary C Waters: *Ethnic Options. Choosing Identities in America*, University of California Press 1990.
- 45 Dreama Moon: "White Enculturation and Bourgeois Ideology. The Discursive Production of 'Good (White) Girls'", *Whiteness. The Communication of Social Identity*, Thomas Nakayama och Judith Martin (red.), Sage 2009.
- 46 Som komplement till intervjuerna har jag låtit informanterna rita sina sociala nätverk.
- 47 För en diskussion kring klass, vithet, region och plats, se John Hartigan Jr: *Racial*

- situations. Class Predicaments of Whiteness in Detroit*, Princeton University Press 1999.
- 48 George Lipsitz: *The Possessive Investments of Whiteness. How White People Profit from Identity Politics*, Temple University Press 1998.
- 49 För en mer utförlig och kritisk diskussion kring den krympande amerikanska vita normen, se Jonathan W. Warren och France Winddance Twine: "White Americans, the New Minority? Non-Blacks and the Ever-Expanding Boundaries of Whiteness", *Journal of Black Studies* 1997:2. Warren och Twine argumenterar för att vithetens sociala gränser är föränderliga i den meningen att nya grupper, som exempelvis latinos och asiater, mycket väl kan komma att inkluderas i en framtida social konstruktion av vithet. Därmed krymper inte nödvändigtvis vitheten som kategori.
- 50 Brenda S. A. Yeoh och Louisa-May Khoo: "Home, Work and Community. Skilled International Migration and Expatriate Women in Singapore", *International Migration* 1998:2. Singapore driver en aktiv migrationspolitik och idag beräknas cirka en tredjedel av landets befolkning vara migranter eller "permanent residents". I Singapore finns cirka ett hembitråde på åtta hushåll. Alla kvinnor jag träffade, utom två, hade inneboende "maids" i familjen. Se Brenda S.A Yeoh, Shirlena Huang och Joaquin III Gonzalez. "Migrant Female Domestic Workers. Debating the Economic, Social and Political Impacts in Singapore", *International Migration Review* 1999:1. Siffran är hämtad från <http://www.awid.org/eng/Issues-and-Analysis/Library/Migrant-Domestic-Workers-in-Singapore>, 13/2 2010.
- 51 http://www.swedenabroad.com/Page___11005.aspx, 21/2 2010.
- 52 Cohen 1977, s. 16 (egen övers.).
- 53 Västerländsk syftar här till en diskursiv geografi, i relation till vilken informanterna begripliggör sin vithet.
- 54 För en diskussion om hur västerländska diskurser om rasskillnad och intelligens introducerats i asiatiska politiska diskurser där bland annat Lee Kuan Yew hävdar den Singaporiens kinesiska överlägsenhet på olika områden, se Barry Sautman: "Theories of East Asian Intellectual and Behavioral Superiority and Discourses on 'Race Differences'", *Positions* 1996:3.
- 55 Evelyn Nakano Glenn: "Yearning for Lightness. Transnational Circuits in the Marketing and Consumption of Skin Lighteners", *Gender & Society* 2008:3.
- 56 Julie Matthews: "Eurasian Persuasions. Mixed Race, Performativity and Cosmopolitanism", *Journal of Intercultural Studies* 2007:1, s. 43.
- 57 Perry Johansson: "Consuming the Other: the Fetish of the Western Woman in Chinese Advertising and Popular Culture", *Postcolonial Studies* 1999:3.
- 58 Se Beverley Skeggs: *Formations of Class and Gender. Becoming Respectable*, Sage 1997.
- 59 I det neoliberala amerikanska systemet kan naturligtvis även vita människor förlora sitt arbete, inkomst, sjukförsäkring, hem och sociala status, vilket också några av de kvinnor jag har intervjuat gjort. Se Catrin Lundström 2010.
- 60 Se David Theo Goldberg: "Racial Europeanization", *Ethnic and Racial Studies* 2006:2.
- 61 Cohen 1977, s. 81.

Nyckelord

Genus, migration, vithet, Sverige, USA, Singapore, kropp

Catrin Lundström

Umeå Centrum för Genusstudier, UCGS
Umeå universitet
901 87 Umeå
catrin.lundstrom@ucgs.umu.se